

Mustan mullan maku

Mustan mullan alue levittäytyy itäisen ja keski-sen Ukrainan alueilta Venäjän lounaisalueille. 1800-luvulla se tunnettiin Euroopan leipäkorina ja se on yhä maailman parhaita viljelyalueita. Paikoin multa on kahden metrin paksuudelta. Alueella tavataan sanoa, että multa on niin rikkasta, että sitä voi levittää suoraan leivän päälle. Neuvostoliiton hajottua yksityistettyyn maatalouteen kiinnitettiin suuria toiveita. Paperilla muodostettiin miljoonia maanomistajia. Maatalousreformin ajajat mm. Maailmanpankissa uskoivat perheviljelmien nousuun koko Itä-Euroopassa. Allina-Pisanon mukaan maan yksityisomistuksesta rakennettiin lännen reformimiehiä ja rahoittajia varten ”Potjomkinin kulissi”, jonka varjossa vanhat valtiontilat jatkoivat elämäänsä niin Ukrainassa kuin Venäjälläkin.

Vuonna 2005 kuultiin alueelta taas uutisia. Michel Orloff, Venäläisen aatelissuvun jälkeläinen, perusti ruotsalaisen Black Earth Farming -yhtiön, joka ryhtyi investoimaan mustan mullan alueen maatalouteen. Yhtiön liiketoiminnan konseptina on hankkia ja viljellä maatalousmaata Venäjällä, ennen kaikkea mustan mullan alueella. Lokakuussa 2008 yhtiö oli hankkinut hallintaansa ja osin omistukseensa jo 333 000 ha maata. Kehittämisaikatuksena on kollektiivitulojen jakamisen sijaan nykyaikaistaa ne ja yhdistää ne teollisiksi klustereiksi. Maata alueella on tarjolla paljon ja halpaan hintaan.

Kasvavien investointien takana on vuonna 2007 alkanut uusi vaihe globaalissa ruokajärjestelmässä. Tuolloin maailman viljasato jäi odotettua pienemmäksi, varastot supistuivat ja viljan hinta kohosi lähes kaksinkertaiseksi. Kehitysmaiden suurkaupungeissa koettiin sarja nälkämellakoita ja hallitukset turvautuivat hätätoimiin ruoan saamiseksi. Hintatasoa nostivat arviot maailman väestön kasvusta ja bioenergian tuotantoon siirtyvän pellon alasta. Ennen kaikkea

ruokakriisi oli kuitenkin spekulatiivinen ilmiö. Maatalouskaupan kasvun, kaupan esteiden poistumisen ja viljapörssien ansiosta viljasta oli tullut sijoituskohde. Sen hinta heilahti 2007 rajusti ylöspäin ja palasi vuoden kuluttua lähelle entistä tasoa. Tänä aikana moni asia alkoi muuttua.

Tuojamaat heräsivät vaikeuteen löytää kohtuuhintaista ruokaa. Pääomapiirit huomasivat maatalousmaan kiinnostavaksi sijoituskohteeksi. Venäjän hallitus muisti vajaatuottoiset ja viljelemättömät peltonsa ja julisti nostavansa tuotantoa neljänneksellä kolmessa vuodessa. Tuojamaista Libya on hankkinut 247 000 ha viljelymaata Ukrainasta vastineena kaasun- ja öljysopimukselle ja myös eräät muut arabimaat yrittävät vastaavaa. Useat yhtiöt lähtivät sijoittamaan pääomiaan Ukrainan ja Venäjän multa. Nähtäväksi jää, miten ne reagoivat hintojen laskuun.

Viimeistään ruokakriisin aikana Maailmanpankki on kääntänyt takkinsa. Transition alussa sen edustajat puhuivat maatalouden pientuotannon puolesta. Nyt Maailmanpankin kaupallinen uloke, International Finance Corporation on lisäämässä investointeja juuri agribisnekseen. Nettijulkaisu *Grainin* mukaan Maailmanpankin tavoitteena on myös saada Ukraina sallimaan maatalousmaan myynnin ulkomaisille investoijille. Uudet kartanonomistajat ovat ilmoittautumassa jatkamaan 1800-luvun aatelistilojen perinteitä!

L e o G r a n b e r g

Kirjoittaja on yhteiskuntapoliittisen maaseutututkimuksen professori Helsingin yliopiston Ruralia-instituutista.